

Dansurin gongur

Í hesi greinini, sum hevur staðið í Skúla-
blaðnum, 1.—2. hefti 1978, viðger Bárður
Jákupsson ritið »Leiðbeinandi lesiætlanir
fyri 1.—3. árgang í fólkaskúlanum.« Hann
fint at ritinum, ti har ikki stendur eitt
einasta orð um visur og stev undir yvir-
skriftini FØROYSKT. Heldur ikki undir
TÓNLEIKUR og TÓNLEIKUR Í SAM-
BAND VIÐ AÐRAR LÆRUGREINIR
eru dansur og kvøðing nevnd.

Greinarhøvundurin endar við at spyrja,
hvi dansur og kvøðing eru útiðst í
lesiætlanunum. Ætlanin var við teimum,
at tær skuldu elva til orðaskifti. Í einum
orðaskifti er rimuligt at seta fram spurn-
ingar og vænta svar.

Tað er Lesiætlanarnevnd fólkaskúlans,
sum hevur gjørt tær leiðbeinandi lesi-
ætlanirnar. Ludvig Petersen er formaður
nevndarinnar og hini eru Edmund í Garði,
Hans Kristiansen, Eilíf Samuelsen, Ása
Hátún, Johs. A. Næs og Alex Sólstein.

Fyri einum ári síðani kom
út ritið »Leiðbeinandi lesi-
ætlanir fyri 1.—3. árgang
í fólkaskúlanum.« Í for-
orðinum verður sett fram
tað nnski, at »hesi upp-
skot innan fyri rammur-
nar á galdandi undirvis-
ingarætlan fara at virka
kveikjandi og eggjandi
fyri undirvisingina.« Sagt
verður eisini, at ætlanin er
at skapa grundarlag undir
orðaskifti um skúlan.

Eg loyvi mær at seta
fram tað krav til ein skúla,

at hann skal rúma tað
dygdargóða í fólksins
mentan. Tað siðmenning-
arliga grundarlagið, ið nú
einaferð er at byggja á,
tær fortreytir, ið eru fyri
vinnuligum og andaligum
livi í tjóðini, mugu á ein
ella annan hátt verða
styrti ella longri tættir í
undirvisingini. Tak nú
kristnitrudda, hon er ein
nátúrligur partur av ger-
andisdegnum, ti má og
skal kristnikunnleiki vera
ein lærugrein.

Men vit hava eisini ann-
an mentanararv at byggja
á, virðismikla fólka-
mentan, ið er sermerkt fyri
hetta fólk, eitt nú kvøðing
og dans. Ikki hugsaði eg,
at tað skuldi vera neyð-
ugt, men eftir hesum riti
at døma er tað neyðugt at
greiða lesiætlanarnevnd-
ini frá, at kvøðing og
dansur eru ein virðismikil
partur av føroyskari
mentan. Tað nyttar einki
at lástast sum um tit ong-
antið hava hoyrt hetta
fyribrigdi grett, tíðans-
heldur at tað hevur nakað
virði.

Mentanarlig siðmenning partur av frálæruni

Í øðrum londum, ið hava
eina virðismikla fólka-
mentan, kunnu vit siggja í
undirvisingarætlanunum,
at tættir úr hesi mentan
eru við í undirvisingini,
hetta er so sjálvsagt.
Longu í barnagarðinum
og allan vegin upp er
fólksins egna mentanar-
liga siðmenning ein partur
av frálæruni. Vit siggja
tað í teimum gomlu eu-
ropeisku ríkjum eins
væl og í teimum nýggju
statunum í sonevnda trið-
ja heiminum. Lat okkum
hugsja okkum, at ein út-
lendingur fekk høvi til at

siggja lesiætlanir okkara
og innihaldið í 90% av
skúlanum, so hevði hann
fingið tað burtúr, at í
hesum litla landi er eingin
serlig fólka-
mentan, hvørki handalig ella anda-
lig, og fólka-
mentan er als eingin. Kanska fór
hann tá at undrast yvir,
hvat ið liggur aftan fyri
tjóðskaparligu kravum
okkara.

Men veruleikin er ein
heilt annar. Vit hava ein
heilt sjáldsaman fólka-
mentan, tann merkiligasta,
tú kanst finna í Norðeu-
ropa í dag. Ætt eftir ætt
hevur borið kvøðing-
ina og dansin viðari — og
tann dag í dag er hetta liv-
andi. Siðurin er ikki brot-
in, trádurin ikki slitin.
Føroyingar dansa enn, og
tað besta av øllum, ið
mangur vildi øvundað
okkum er, at hetta er ikki
»finamentan«, ikki borið
fram av einum úrvaldum
liði, men tú og eg, ið treða
ein elligamlan dans. Aðra-
staðni royna teir á allar
máttar at fáa listina út til
fólkið, at »aktivera« fólk
mentanarliga, ti dilemma-
ið er allastaðni, at tað eru
tey fáu, ið taka lut. Dans-
urin hjá okkum livir í fólki-
num. Tað fall í okkara lut
einsamallir at varðveita
hendan miðaldarliga mu-
sikk — og fólk koma nú
higar at siggja og hoyra
ella bjóða føroyingum
burtur at dansa.

Met í undanfærslu

At dansurin hevur havt
mangar figgindar, tað vita
vit, misskiljingar og
heimføðisligheit kunnu
bera við sær mangar løgn-
ar áskoðanir. Nú høvdu
vit bara væntað, at tann
tíð var farin — og tað má
vera rimuligt at krevja, at
ein lesiætlanarnevnd ikki
bert umboðar eina ávísu
uppfatan.

Undir lærugreinini Fø-
royskt stendur ikki eitt
einasta orð um visur og
stev, nevndar verða ym-
iskar málsligar keldur,
men ikki høvudmálment-
ir okkara, kvæði, visur og
tættir.

So er at hyggja eftir,
hvat sagt verður undir
yvirskriftini Tónleikur.
Endamálið er m.a.: »... at
menna og styrkja evnini
og gleðina at syngja«, »...
at geva teimum kunnleika
um fólka- og sálmasang.«
Í viðmerkingunum til hesa
lærugrein kemur orðið
dansur tó fyri: »... hon
(lærugreinin) viðurkennir,
at tónleikur, dansur, yrk-
ing og røsla (drama) eru
samtvinnaðir liðir í tí
musikkpædagogiska ar-
beiðinum... Hetta merkir,
at tónleikafólkur kemur
at arbeiða við eindum,
sum eisini hoyra inn
undir aðrar lærugreinir,
t.d. málundirvising, ítrótt
o.s.fr. Hon kemur at um-
fata arbeiði við máljólði
og orðasamansetingum, við
ramsum, ljóðfalli (rytmu),
yrkingum, røslu, at
spæla á einfald ljóðfari,
improvisatión og tón-
leikaskapan. Lærugreinin
kemur tí at seta serlig
krøv til høli, frálæringar-
amboð og lærarakreftir.
Hon kemur eisini at
krevja eitt rættliga stórt
timatal... At lýða á og
røra seg fer ofta fram í
bólkum og gevur grundar-
lag fyri felags upplivan.
Sangur og spæl fer oftast
fram sum samsongur og
samspæl, har samljómur,
samband og virðing
hvor fyri øðrum eru avger-
andi tættir. Øll luttaka,
hvor við sini fyrirtreyt,
og næmingarnir venjast
at góttaka tað, sum hver
einstakur er førur fyri at
avrika, sum eitt lið í størri
eind. Bæði millum lærara
og næmingar og næm-
inganna sín ámillum hevur
lærugreinin á henda
hátt virðismikla íløgu á til-
kensluna av felagsskapi,
og fer at styrkja tey so-
sialu evnini.«

Tað má sigast vera
heppið at kunna siga øll
hesi vøkru og skilgóðu
orð uttan at nevna dans
og kvøðing. Hetta má
vera met í undanfærslu,

ferð eftir ferð væntaðu vit,
at nú datt høvundurin út
í, men sanniliga dugdi
hann at snúgva sær. Men
hvi ikki heldur viður-
kenna, at vit búgva í
Føroyum og hava ein mu-
sikk, ið lukar fleiri av
treytunum, har vórðu
settar upp, heldur enn at
lástast, sum búgva vit á
eini aðrari klótu?

Vit søu kortini orðið
dans nevnt so hissini í
áðni og ein vón birtist. Tá
so eitt brot kemur, ið eitur
Tónleikur í samband við
aðrar lærugreinir, vænta
vit, at nú verður tað, men
gakk. Har stendur um
sang, ið kann »styðja« og
livga upp m.a. í føroysk-
um, donskum, kristni,
heimstaðarlæru og frem-
mandum máli. Í samband
við landalæru kann tón-
leikur skapa betri innlit í
fólkaliv, mentan og kring-
umstøður í landinum, her
verður hugsað um fólka-
løg og eyðkenni í skalds-
liga innihaldinum í sang-
inum, tónleik av tjóð-
skaparligum uppruna
(norrenum, slaviskum
o.m.a.)! »Ja, tað má bara
ikki vera føroyskt

Tað óvargaliga orðið stev — í klombrum

Brotið Lærutilfar hevur
nakað, ið kanska, við
góðum vilja, kann tulkast
sum ein viðurkenning av
okkara forna dansi: »...
Sum byrjunartilfar í fól-
leikatímunum er hósandi
at nýta rimur og skjaldur.
Hesi bera í sær møguleika
fyri at venja grundlegg-
andi tónleikafyrirbrigdi
sum ljóðfall (stev), lag og
form...« og so verður
dentur lagdur á, at ansast
má eftir, at lógini ikki
spenna meira enn eina
oktav, nei, tað gera
kvæða- og visuløg heldur
ikki. Nú slapp tað
óvargaliga orðið stev so
út, men bert í klombrum
kortini, so eingin skal fáa
dánili. At enda verða 7
tónleikalig fyrirbrigdi sett
upp, sum eiga at viðgerast
gjølla hvørt fyri seg:
Ljóðfalslæra, hoyrilæra,
spæl á ljóðföllum, tón-
leikaskapan, sangur,
røddarvenjing og tón-
leikakunning. Har eru
dansur og kvøðing so í
øllum fornum útiðst.

Nú er so bara eftir at
spyrja: Hvi?

Ætlanin var við lesi-
ætlanunum, at tær skuldu
elva til orðaskifti. Í einum
orðaskifti er rimuligt at
seta fram spurningar og
vænta svar.

Bárður Jákupsson

Føroyingar dansa enn og tað besta av øllum, ið mangur vildi øvundað okkum er, at hetta er ikki »finamentan«, ikki borið fram av einum úrvaldum liði, men tú og eg, ið treða ein elligamlan dans